

**İslam'ı
doğru anlıyor muyuz?**
- seçme metinler -

Ali Bardakoğlu

KURAMER

Prof. Dr. Ali Bardakoğlu'nun KURAMER Yayınlarından çıkan *İslam'ı Doğru Anlıyor Muyuz?* başlıklı ikinci eseri, ilk eseri *İslâm Işığında Müslümanlığımızla Yüzleşme* gibi hem bilgilendirici, aydınlatıcı ve ufuk açıcı hem de sorgulayıcı bir içeriğe sahip bulunmaktadır.

Kitap 5 ana bölümden oluşmaktadır: İSLAM (Anlamak, İnanmak ve Yaşamak); DİN (Sorumluluk ve İçtenlik); DİNÎ HAYAT (Ahlak ve Hikmet); TOPLUMSAL HAYAT (Güven, Barış ve Esenlik) ve SÖYLEŞİLER.

Kitap, ilk bölümde İslam'ı nasıl anlatıyoruz ve nasıl öğretiyoruz sorularına eğilerek bir anlama probleminin varlığına vurgu yapmakta, "İslam'ı nasıl anlıyoruz?" başlığı altında da bu problemi derinliğine ele almaktadır. Daha sonraki bölümler ise, İslam'ı doğru anlama çabasının muhtelif uğraklarına ışık tutmaktadır. Sunulan alıntılar kitabın muhtevası hakkında okuyucuya bir fikir vermeyi amaçlamaktadır.

İslam'ı Nasıl Anlatıyoruz?

Bizim gibi dini önemseyen, fakat dinî metinlere de doğrudan mutali olamayan toplumlarda 'din' olarak hangi bilgi ve değerlerin benimsendiği ve bunların topluma nasıl sunulduğu son derece önemlidir. Toplumumuzda din, gerek birey gerekse toplum için her dönemde canlı bir ilgi alanı olduğundan din hakkında konuşan, toplumu aydınlatan ve bilgilendiren kişi ve kurumların her söz ve açıklaması, çoğu zaman birçok kesimin katıldığı bir tartışmaya dönüşme potansiyelini içinde barındırır. Dinin bir toplumda bu kadar çok konuşuluyor ve tartışılıyor olmasının elbette birçok farklı sebebi vardır. Bunlar arasında belki de en önemlisi dinin üst değerleri ve yüksek idealleri temsil etmesi, bunun için de farklı sebeplerden kaynaklanan bir dizi olumsuzlukla boğuşan günümüz insanının son çare olarak gördüğü dinden ve dinin anlamından beklentilerini yükseltmeleridir.

Bir başka sebep de, hızlı ve kolay iletişimin hayatımızı yönlendirdiği çağımızda dinî konularda birbiriyle çelişen bilgilerin kafaları karıştırması, ayrıca İslam dininin doğrudan bireyi hitap alan seslenişinin insanlara verdiği özgüvenin de etkisiyle her kesimin konuya müdahil olmayı istemesidir. İletişim teknolojisi, sosyal medya, kamuoyu önünde cereyan eden polemik ve siyaset, kenarda köşede veya satır aralarında kalmış söz ve yazılara kolayca erişim imkânı başta olmak üzere, çağımızdaki birçok gelişme hayatları saydamlaştırıp bize ayna tuttuğu gibi din konusunda da işlerin iyiye gitmediğini gözler önüne sermektedir. Din hakkında konuşan kimselerin birbirine zıt açıklama ve yorumları veya âmme vicdanının kabullenemeyeceği söz ve davranışları ortada ciddi bir sorunun bulunduğunu göstermektedir. Bu tablo, dine göre neyin iyi ve doğru olduğu konusunda toplumda kafa karışıklığına yol açmaktadır. Daha da acısı, bu durum insanımızın sadece din ulemâsına ve dinî konularda insanlara örnek olması gereken şeyh/meşâyih taifesine saygısını sarsmakla kalmayıp bilhassa yeni nesiller nezdinde dinin kendisine yönelik sorgulamaları da artırmaktadır. Sözün özü, bunalan

“

Dinî bir konuda klasik kaynaklarda yer alan görüşlerin tek boyutlu, zaman ve mekândan soyutlanmış, âdeta boşluğa söylenmiş sözler olarak algılanması, din araştırmalarının ve öğretiminin tarihe ve kendi ördüğü duvarların içine hapsolmesi demektir.

ve hırpalanan insanla birlikte dinî değerler de buharlaşmakta ve yıpranmaktadır. Bu yıpratıcı gelişmeler karşısında din elbette kendini koruyacak ve ayakta tutacak temel argümanlara sahiptir. Ama önce Müslüman bir toplumda doğrudan dinin tartışılır kılınmasının vebalinden kurtulabilmek için olup biteni anlamaya çalışmak, sonra da İslam'ı topluma nasıl anlattığımızı, karşımızda saf tutup bizden samimiyetle bir şeyler öğrenmek isteyen insanlara din

olarak neyi sunduğumuzu, bunda bir yanlılığımızın olup olmadığını açık yüreklilikle konuşmamız gerekmektedir. İşte bu yazıda yapılmak istenen odur. İslam'ı günümüz insanına nasıl anlattığımızı masaya yatırmak zorundayız. Çünkü, yapılan alan araştırmaları, gözlemler, akademik yayınlar ve alınan geri dönüşler, günümüz insanının din konusunda ciddi kafa karışıklığı yaşadığı, özellikle yeni nesillerin kendini yol ayrımında hissettiği, dinî bilgilenme ve aydınlanmanın sorun çözücü olması beklenirken zaman zaman yeni problemlere yol açtığı yönünde acı sinyaller vermektedir. Şüphesiz bu durumun farklı sebepleri arasında din görevlilerinin ve ulemâ sınıfının İslam'ı sunum ve anlatım tarzının önemli bir payının olduğu âşikârdır. Burada yapılacak olan, İslam'ı anlatanların bilgi düzeylerini veya samimiyetlerini sorgulamak değildir. Her birinden istediğimiz tarzda davranmasını beklemek de anlamsızdır. Doğru olan, bu sonuca yol açan süreci ve arka planı tanımak, zincirleme sebep-sonuç ilişkisini irdelemek ve mümkünse sorunun kaynağına inmektir. Bu yüzden, önce tarihsel süreçte dinî ilimlerin oluşumu, din hakkındaki bilginin topluma ve nesilden nesile aktarım usulü ve ulemânın dinî bilgiyi belirlemede üstlendiği role dair muhtasar bir bilgi vermek yararlı olacaktır. Bundan sonra da modern dönemde dini nasıl anlattığımız konusu ele alınacaktır.

Modern Dönemde Din Anlatımı

Modern dönemde din anlatısını etraflıca ele alan bu bölümde sıralanan konu başlıkları şöyledir:

- ◌ *Kuşatıcı ve İdeolojik Söylem*
- ◌ *Ötekileştirici ve Dışlayıcı Tutum*
- ◌ *Buyurgan ve Yargılayıcı Üslup*
- ◌ *Ahlakiliği ve Dinin Amaçlarını İkinci Plana İten Şekilcilik ve Kuralcılık*
- ◌ *Doğmatizm ve Kutsala Yaslanma*
- ◌ *Çoktan Seçmeli Çözüm*
- ◌ *Magazin ve Menâkıb Tutkusu*

Günümüzde Din Eğitim ve Öğretimi

Zaman ve Mekândan Soyutlama

Günümüz İslam dünyasında ve Türkiye'deki din eğitim-öğretim usulünde tarih ve toplum perspektifi yeterince yer almaz. Geleneksel medrese sisteminde bundan söz etmek dahi zaittir. Nesillere dinî bilgiler verme adına dinin iki ana kaynağı olan Kur'an ve Sünnet'te yer alan bilgi ve atıfların tasnifi, öğretimi, tanıtım ve yorumu yapılırken, Kur'an'ın nâzil olduğu ve Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemin şartları, sosyal yapısı, tarihî arka planı genelde göz ardı edilir. Bunun devamında da İslam toplumlarında dinî ilimlerin müdahil olduğu sahanın insanlık tarihi boyunca devamlılık ve süreklilik içinde değişerek süregeldiği fikri pek önemsenmeyerek çok boyutlu ve zengin klasik bilgi mirasımız genelde zaman ve mekândan soyutlanarak öğretilir. Bu da kaçınılmaz olarak, tarihsel süreçte üretilen klasik öğretiyi yerel/nesnel gerçeklikle irtibatı olmayan kutsal bildirimler veya tek bir coğrafyada ve tek bir zaman diliminde oluşmuş bilgiler şeklinde algılamaya götürmektedir.

Dinî bir konuda klasik kaynaklarda yer alan görüşlerin tek boyutlu, zaman ve mekândan soyutlanmış, âdeta boşluğa söylenmiş sözler olarak algılanması, din araştırmalarının ve öğretiminin tarihe ve kendi ördüğü duvarların içine hapsolmesi demektir. Halbuki din alanında üretilen zengin bilgi birikiminin hem tarihî süreç içinde hem de aynı zaman diliminde farklı bölgelerde sahip olduğu ciddi bir değişkenlik ve dinamizm vardır. Bu farkındalık öğrencilerin dinî ilimlere çekingen yaklaşımını kırıp daha bir özgüven içinde sahip çıkmasını, olup biteni tarih ve olgu bilinci içinde kavramasını sağlayacaktır. Günümüze gelen dinî bilgi kaynaklarının, söz gelimi âyetlerin ve hadislerin bağlamı dikkate alınmaksızın, bunlar üzerine geliştirilen farklı yaklaşımların arka plan ve süreç analizi yapılmaksızın salt bir metin olarak okunması

ve öğretilmesi soyut düşünmeye bir nebze imkân veriyor olsa bile tarih ve toplum bilincinin oluşmasına engel olmaktadır. İslam ilâhiyatı alanında bugün temel İslâmî ilimler olarak öğretilen bilgilerin baskın karakteri, klasik dönem diyebileceğimiz hicrî ilk beş-altı asır içinde, o dönemin şartlarıyla uyum içinde üretilmiş bilgiler olmasıdır. Bu sadece fıkıh ve kelâm alanı değil âyet ve hadislerin anlaşılma biçimiyle de ilgilidir. Bugün bizim dine dair bildiğimiz birçok şey, temel inanç konularıyla ilgili tasavvurlar, eğitimden, aileden siyaset ve uluslararası ilişkilere, ekonomik hayattan hak ve özgürlüklere kadar insana dair bilgiler ve davranış kuralları, ağırlıklı olarak o dönemin yaşayan kültürü içinde şekillenmiştir.

Bu bilgiler haklı olarak o dönemde yazılan literatürde yer almış ve bu klasik literatür asırlarca medreselerde eğitim ve öğretimin ana malzemesini teşkil etmiş, sonraki dönemlerdeki dinî düşünce de bu ana çizgide geliştirilmiştir. Bugün aynı bilgilerin İslam ülkelerindeki din öğretiminin ana malzemesini teşkil etmesi farkında olunmadan ‘zihinleri tarihe kilitlemek’ ve ‘verili bilgileri tarih ve toplum üstü yapmak’ şeklinde özetleyebileceğimiz birbiriyle irtibatlı iki ciddi soruna yol açabilmektedir. Mesela klasik dönem fakihleri İslam’ın ribâ yasağını veya zekât emrini o dönemin mal ve mübadele araçları, ticarî hayatı ve ekonomik değerleri üzerinden, aile hayatına dair dinin ilkelerini dönemlerinin aile, kadın, evlilik, eğitim, velâyet telakkilerini baz alarak açıklamış; kelâm ve felsefeciler toplumun o gün için canlı tartışmaları ve mevcut birikimini gündemlerine almıştır. Kur’an’ın kevnî âyetlerine getirilen yorumlar da o günün bilgileriyle uyumludur. Örnek olaylar ve olgular, şartlar ve telakkiler değişir; buna bağlı olarak getirilen çözümler de değişir. Bunların hiçbiri zaman ve mekândan soyutlanarak mutlaklaştırılmaz. Klasik literatür üzerinden verilen eğitim-öğretimde tarih ve toplumun tabîî akışı ve değişimi dikkate alınmazsa, zihinlerde aynı olay, olgu ve telakkilerin bugün de hâlâ devam ettiği, çözümlerin de geçerliliğini koruduğu kanaatinin oluşması zor değildir. Günümüzde bu şekilde eğitim-öğretim gören ve yeni çağın realitesine, kavram ve zihin dünyasına

hayli uzak düşen din bilginlerinin klasik öğretiyeye sadık kalarak bu yüzyıl insanına dinî gelenek adına çözüm sunması bunun için zor olmaktadır. Mesela, itikat ve ibadet alanında hayli rahat konuşabilen günümüz ulemâsının insan hakları, ötekinin/azınlığın hakkı, din değıştirme, suç ve ceza, çok evlilik, boşanma, miras, ribâ-faiz gibi birçok güncel konuda gelgitler yaşaması ve sonunda arkaik bir söyleme mecbur kalması esasında şahsî bir kusur olmaktan öte bu tarz öğretimin sonucudur. Örnekler üzerinden konuya devam edelim:

Mesela klasik İslam literatüründeki siyaset doktrini, o günkü âlimlerin kendi dönemlerinin siyaset tecrübesini yansıtan bilgilerinin dinin asıllarındaki genel ilkelere giydirilmesi ile oluşmuştur. Bunda da haliyle dönemin siyaset tecrübe ve kültürü ağır basmıştır. Zaten o dönemin ulemâsının farklı davranması da düşünülemezdi. Şimdi bugünkü dünyaya siyaset, demokrasi ve özgürlükler alanında İslam adına bu eski bilgiyi sunmak tıpkı insanlığı hür-köle, vatandaşlığı Müslüman-zimmî ayrımı içinde ele almayı önermek gibidir. Bu ise neticede tarihin hicrî dördüncü-beşinci asırda donduğunu ileri sürmek, ondan sonraki tarihî ve sosyal gelişmeleri yok saymak olur.

“İslam ülkelerinin bugün şeriat olarak gördüğü ve yaşatmaya çalıştığı hususlar genelde erkeklerin birden fazla kadınla evliliği, mirastan kadına göre iki kat pay alması, boşama hakkını tekelinde tutması, katılım bankacılığı, helal gıda veya sınırlı malların zekâtıyla oluşturulan zekât fonları gibi belli alanlarda sıkışmış durumdadır.

Yani, tarihi dondurmak anlamına gelir. Bundan kurtulmak için o dönemdeki siyasî yönetimin şekline, ekonomik ilişki kalıplarına bakmak; hür-köle, Müslüman-zimmî, dâru'l-İslâm-dâru'l-harp ayrımını mutlak

“

Örnek olaylar ve olgular, şartlar ve te-lakkiler değişir; buna bağlı olarak getirilen çözümler de değişir. Bunların hiçbiri zaman ve mekândan soyutlanarak mut-laklaştırılmaz.

ve zaman üstü bir öğreti saymak yerine bunların dinî düşüncede ne anlama geldiği, bu ayırım ve kalıpların amacının ne olduğu üzerinde yoğunlaşmak gerekir. İslam ülkelerinin bugün şeriat olarak gördüğü ve yaşatmaya çalıştığı hususlar genelde erkeklerin birden fazla kadınla evliliği, mirastan kadına göre iki kat pay alması, boşama hakkını tekeline tutması, katılım bankacılığı, helal gıda veya sınırlı malların zekâtıyla oluşturulan zekât fonları gibi belli

alanlarda sıkışmış durumdadır. Elbette bu duruma biraz da son yüzyılda İslam ülkelerinde laiklik, insan hakları, kadın hakları, özgürlük ve eşitlik gibi Batı kaynaklı söylemlerle şeriat arasında var sayılan gerilimin yol açtığını söylemek gerekir.

Ancak konunun bu cihetinden sarf-ı nazar edip de günümüzdeki sınırlı şekil ve kurallara irca edilmiş şeriat' anlayışının niçin ve nasıl ortaya çıktığına dönersek, o zaman fikhın mahiyetine, tarih ve toplumun akışı içinde şekillenişine, dinde metin, anlam, yorum ve amaç (*makâsıd*) arası ilişkiye dair köklü bir tartışmaya ve bu konuları yeniden düşünmeye ihtiyaç doğar. Mesela günümüz din öğretiminde faize veya aile hukukuna dair yapılacak bir bilgilendirme tarih ve toplum bilincinden uzak kalınarak yapılabilir mi? Çözüm olarak, klasik literatürden öğrenciye okutulan faiz ile ilgili metinlerin/kuralların tarım ve trampa ekonomisiyle, evliliğin ise dönemin velâyet-mülkiyet anlayışıyla irtibatını göstermek gerekmez mi? İlk dönemlerde cezalar sopa (*celde*) ile verilip hapis gündeme alınmazken sonradan tersinin olması, bedenî cezaların bir kısmının yerini malî cezalara bırakması ya da ceza türlerinin çeşitlenmesi tesadüfen mi olmuştur? Kendi dönemlerine göre gayet ye-

rinde olan bu görüşlerin günümüzdeki karşılığının hayatın akışı içinde giderek zayıfladığına veya hiç kalmadığına dikkat edilmeyecek mi? Bu sorular ciddiye alınmaksızın yapılan bir öğretim zihinleri tarihe ve metne kilitleyecek, hayattan koparacaktır. Bu şekilde yetişen kimseler böylece -önünde yürüyen hocaları veya daha öncekiler gibi- kendi dar alanında sağladığı sanal meşruiyet ve itibarla yetinip toplumda karşılığı kalmamış bilgiler üzerine mesai harcayarak vakit geçirmeye, etrafına bunları din diye anlatmaya, maişetini bu şekilde sağlamaya başlayacaktır.

“
Başına ‘İslamî’ nitelendirmesi getirdiğimiz birçok adlandırma gibi- ‘İslamî ilim’ tabiri de yanlış bir anlamaya yol açmakta, dinî ilimleri insanlığın ilim adına ürettiği genel tecrübeden ve ortak birikimden koparıp yalnızlaştırmaktadır.

Dinî İlimlerin Yalnızlaştırılması

Sözün özü, insanlık tarihinin geçirdiği evreler, kültür tarihi, sosyal ve ekonomik hayat, insan davranışları, toplum, siyaset ve ahlâk gibi konularda bugün sahip olduğumuz bilgi birikiminin her biri Kur’an ve Sünnet’in anlaşılmasında son derece önemli ipuçları sunar. İslam’ın on dört asırlık tarihinde yaşanan olaylar ve dönüşümleri kavrayabilmek için de bu birikimler vazgeçilmezdir. Kelâmla felsefe ve düşünce tarihi, fizik; fıkıhla hukuk, ahlak, iktisat, sosyoloji ve siyaset; tefsirle tarih, dinler tarihi, dil ve edebiyat, imla ve fonetik, astronomi; hadisle tarih, kültür tarihi, antropoloji vb. birçok ilim dalı yakından ilgilidir. Bunun için de dinî ilimlerin bütün bunlarla bilgi alışverişi içinde olması, bütüncül bir bakış açısıyla öğretilmesi gerekmektedir. Hatta, daha geriye gidersek, -başına ‘İslamî’ nitelendirmesi getirdiğimiz birçok adlandırma gibi- ‘İslamî ilim’ tabiri de yanlış bir anlamaya yol açmakta, dinî

ilimleri insanlığın ilim adına ürettiği genel tecrübeden ve ortak birikimden koparıp yalnızlaştırmaktadır. Dinî gelenekte bu ilimler fıkıh, kelâm, hadis, tefsir gibi yalın nitelendirmelerle anılmıştır. Esasen bu ilim dallarının ‘İslamî ilim’ olarak adlandırılması bir sorun teşkil etmeyebilirdi. Ama günümüzde ediyorsa, bu şimdiye değin temas ettiğimiz yanlışların neticesidir. ‘İslamî ilim’ tabiriyle sadece İslam dininin iki ana kaynağının anlaşılması ve yorumuna dair bilgilerin kastedildiği ileri sürülse bile bu, vakiya mutabık değildir. Çünkü İslamî ilimler dediğimiz disiplinler sadece dinin asıllarındaki dinî bilgiyi anlamak ve yorumlamakla kalmayıp hayatın akışı içinde kendisiyle ilgili gördüğü

birçok alana el uzatmış, bu alanlarda ürettiği bilgileri de bir şekilde Kur'an ve Sünnet'le irtibatlandırmıştır. Bunu yaptığı için 'İslamî' nitelendirmesini hak ediyorsa, aynı işi bilimlerin geniş biçimde branşlaştığı çağımızda hukuk, siyaset, ekonomi, fizik ve astronomi, uluslararası ilişkiler, tıp gibi ilim dallarının da doğru bir şekilde yapmasının çok zor olmadığı ortadadır.

Müslümanın, herhangi bir ilim dalıyla meşgul olup o alanda bilgi üretirken dinin temel kural ve emirlerine aykırı düşmeme kaygısı içinde olması zaten gereklidir. Bu kaygı, yaptığı işi 'İslamî' yapmaya yetecekse, bu da yine her ilim dalı için geçerli olabilecek bir husustur. Şayet 'İslamîlik' nitelendirmesi ile, 'İslam'a uygun' ve 'İslam'a göre' anlamı değil

“
Müslümanın, herhangi bir ilim dalıyla meşgul olup o alanda bilgi üretirken dinin temel kural ve emirlerine aykırı düşmeme kaygısı içinde olması zaten gereklidir.

de 'Müslüman toplumlarda', 'İslam coğrafyasında' anlamı kastediliyorsa, o takdirde bu kullanım bir sorun teşkil etmeyebilir. Fakat o zaman, bizim toplumumuzdaki diğer bütün oluşum ve gelişmelerin de aynı adlandırmayla anılıp anılamayacağı tartışması doğar. Muhtemeldir ki İslamîlik nitelendirmesi, biraz da zihnimizdeki ben-öteki, din-dünya, kutsal-profan gibi ayrımlardan kaynaklanmaktadır. Zaten, giderek 'İlahiyat' ismini terk edip 'İslamî

ilim' adlandırmasına böylesine bir hevesle yönelmemiz bu yüzden olmalıdır. Türkiye'de İlahiyat Fakültelerinin ismini değiştirip 'İslamî İlimler' yapmak, müfredatlarında din-sosyal bilimler ilişkisini canlı tutan derslerde kısıntıya gitmek tam da sekülerleşme teorisinin istediği şeyi yapmaktır. Konumuz, İslamî ilim adlandırmasının doğru ve yanlışlığından ziyade, bu adlandırmanın din eğitim ve öğretimini bir şekilde bütünden koparıp tecrit ettiği gerçeğidir. Bunun da haliyle, diğer ilim dallarının İslamîliği hak etmeyen ilimler olarak görülmesi,

dinî ilimlerin beşerî çabayla ve yeryüzüyle irtibatlı olarak geliştiği gerçeğinin perdelenmesi, devamında da bir ulemâ sınıfının oluşup dini anlama ve anlatmanın onların tekelinde kalması gibi sonuçları olacaktır. Böyle bir yöntemin karşımıza çıkaracağı sonuç, dine dair ilimlerin yalnızlaşması, dışarıda olup bitenden tecrit edilerek kendi duvarları içine, tarihe, metne ve kendinden menkul meşruiyete hapsedilmesidir. Bugün ‘İslamî İlimler’ adlandırılmasının ilimleri ‘dinî’ ve ‘seküler’ şeklinde bir ayrıma tâbi tutması yetmiyormuş gibi, dinî ilimler de kendi içinde kelimenin tam anlamıyla bir parçalanmışlık hali yaşamaktadır. İlahiyat alanında her ilim dalının kendi hâkimiyet alanı, usul ve muhtevası oluşmuş, ilim dalları sektörel istihdam ve itibar alanları olmaya başlamıştır.

“
Konumuz, İslamî ilim adlandırılmasının doğru ve yanlışlığından ziyade, bu adlandırılmanın din eğitim ve öğretimini bir şekilde bütünden koparıp tecrit ettiği gerçeğidir.

İlahiyat Fakültelerinin üniversite bünyesinde yer almasının belki de en önemli yanı, son tahlilde daha geniş bir bütünün parçası olması, beşerî ve sosyal bilimler çerçevesine girebilecek olan ilahiyat araştırma ve öğretiminin ilgili diğer disiplinlerle ilişki kurarak onlardan yararlanması ve onlarla işbirliği içinde yeni projeleri gerçekleştirebilme imkânı kazanmasıdır. Hem bu temas ve işbirliğinin kurulamaması hem de ilâhiyat ilim dalları arasındaki kopukluk ciddi bir kapalılığın ve tıkanmanın habercisidir. Dikkat edilirse, din ve ilahiyat öğretiminin genel öğretim içinde ayrı ve izole bir alan olarak kalması, hele medrese ve sivil din eğitimi kurumlarının toplumdan kopuk bölgelerde ve dört duvar arasında yürütülmesi yukarıda temas ettiğim anlayışın hem sebep hem sonucudur. Bu durumun tarihsel tecrübemize uygunluğu savunulamadığı gibi, içerdiği imalar da çok iç açıcı değildir.

Şekil ve Öz

İslam davetinin, Mekke döneminde ulûhiyet, tevhid, âhiret, namaz, dua, samimiyet, fedakârlık, bağışlama, sabır gibi inanç, ibadet ve ahlâk konularında ısrar edip zihin ve gönüllerde temel insanî erdemleri kökleştirmeyi öncelemesi, dindarlığın nasıl bir zeminde inşa edilmesi gerektiğini çok güzel anlatır. Bu zemin ibadet erkânının ve dinin dışı yansıyan kurallarının içselleştirilmesini ve içerideki özü beslemesini sağlar. Zaten şekil ve kurallar ile onlara uymaya bizi sevk eden iç dünyamız arasındaki ilişki karşılıklıdır. İlim geleneğimizde verilen hükümlerin dinin gerçekleştirmek ve korumak istediği amaçlara (makâsîd) uygunluğu, amellerin niyete göre değer kazanacağı, Allah katında insanı değerli kılanın takvâ olduğu sıkça tekrarlanır.

“
Kişinin iç dünyasının dinin özü istikametinde yoğrulmasını önemsemeyip sadece ritüellere, zâhirî tezahürlere, şekil ve kurallara yani dış görünüşü ve görüntüyü güzelleştirmeye odaklanan bir dindarlık anlayışı, dinin maksadıyla uygunluk arz etmez. Halbuki Müslüman içi de dışı da güzel olan, dışarıya yansıtamadıkları için hayıflanıp ve üzülen, ama iç dinginliğini ve güzelliğini daima koruyan kimsedir.

Kişinin iç dünyasının dinin özü istikametinde yoğrulmasını önemsemeyip sadece ritüellere, zâhirî tezahürlere, şekil ve kurallara yani dış görünüşü ve görüntüyü güzelleştirmeye odaklanan bir dindarlık anlayışı, dinin maksadıyla uygunluk arz etmez. Halbuki Müslüman içi de dışı da güzel olan, dışarıya yansıtamadıkları için hayıflanıp ve üzülen, ama iç dinginliğini ve güzelliğini daima koruyan kimsedir. Din eğitimi ve öğretimi verirken zihinlerin sadece kural ve şekillerde takılıp kalması yerine bütüncül bir bakış açısının kazandırılması bunun için

önemlidir. Zaten bugüne kadar böyle bir eğitim ve öğretim verilebilmiş olsaydı din hocaları, meşâyih taifesi ve din hakkında yazıp çizenler dinî literatürde yer alan tarihe ve kültüre ait birçok unsuru, kılık kıyafeti, örfî davranışları, güvenli ve huzurlu bir toplum oluşturulması yolunda alınan ekonomik tedbirleri, idarî ve siyasî tercihleri dinîleştirme çabasıyla ömrünü geçirmez, bunları ölçüt kullanarak birbirinin dindarlığını ölçüp biçmeye kalkmazdı.

Birey Bilinci

Açık yüreklilikle ifade etmek gerekirse, Eş'arî düşünce başta olmak üzere kader, irade ve fillerin yaratılmasına dair geleneksel anlayış bireyi ilahî takdirin işleyişini kavrama noktasında hayli edilgen ve pasif konuma getirmekte ya da -bin küsur yıllık tecrübe gösteriyor ki- Eş'arî düşüncenin bireyde bıraktığı algı böyle olmaktadır. Bu algı, her olup bitenden kendini soyutlamaya çalışan, elini taşın altına koymaktan

çekinen ürkek bir insan tipolojisi üretmektedir. Kader ve tevekkül anlayışı da bu çerçevededir. Mu'tezile düşüncesi doğmadan söndürüldüğü, Mâtürîdî düşüncesi de daha dogmatik ve lafızcı olan ve bu nedenle de daha dindar bir görüntü veren Eş'arîliğin tahakkümü karşısında zeminini yeterince genişletemediği için, İslam dünyasının genel zihniyetini tarih boyunca her cihetten destek bulmasının da katkısıyla Eş'arîlik şekillendirmiştir. Bin senedir olduğu gibi bugün din eğitimi-miz bu kalıpta verilmekte, öğretimiz ise müfredat yönüyle olmasa bile benimsediği yaklaşımlar sebebiyle sonuç olarak bu çizgide sürmektedir. Bunca tarihî tecrübeden sonra belki de acilen konuşmamız gereken bir konu da din-dünya dengesi ve sünnetullah kavramıdır. Allah dünya hayatını belli kuralların cari olacağı bir nizam üzere yarattı. Bizden dünyayı kendi kuralları içinde, sebep-sonuç ilişkisini keşfederek yaşamamızı, dünyayı yaşarken de dinin gösterdiği rotada kalmamızı, dinin koyduğu sınırları aşmamamızı, âhiret hayatının da dünyada yapıp ettiklerimize bağlı olduğunu bildirdi.

“Bin senedir olduğu gibi bugün din eğitimi-miz bu kalıpta verilmekte, öğretimiz ise müfredat yönüyle olmasa bile benimsediği yaklaşımlar sebebiyle sonuç olarak bu çizgide sürmektedir.”

Kur'an, "Allah, içinizden iman edip salih amel yapan kimselere vaad etti ki, kendilerinden öncekilere verdiği gibi onlara da yeryüzünde iktidar verecek, rızasına vesile kıldığının dinlerinin yerleşip yayılmasını sağlayacak, korkularını bundan böyle güvenliğe çevirecektir."¹ buyurarak dünya egemenliğinin inanma ve yararlı iş (salih amel) işleme temeline dayandığını bildirir. Bir başka âyette Allah'ın "Yeryüzü salih amel yapan kullarıma kalacaktır"² buyurduğu bildirilir. Salih amel, Allah'ın yeryüzü kurallarıyla ve diniyle uyumlu, insanlığın or-

1 en-Nûr 24/55.

2 el-Enbiyâ 21/105.

“

Hal böyle olunca kendi yapmamız gereken işleri Allah'a havale edip fiillerimizin sonucunu O'na yüklememiz ve bu suretle olup bitende bizim payımızın olmadığını ileri sürmemiz doğru olmaz. Kader, tevekkül, dua, irade ve özgürlük anlayışının da bu zemine oturması gerekir. Aksi takdirde, sebep-sonuç ilişkisini ve sünnetullahı kavrayamamış bir İslam dünyasında bilim de dinî düşünce de gelişemez.

O'na yüklememiz ve bu suretle olup bitende bizim payımızın olmadığını ileri sürmemiz doğru olmaz. Kader, tevekkül, dua, irade ve özgürlük anlayışının da bu zemine oturması gerekir.

Aksi takdirde, sebep-sonuç ilişkisini ve sünnetullahı kavrayamamış bir İslam dünyasında bilim de dinî düşünce de gelişemez. Yetişkinlerin bu söylenenleri kabullenmekte zorlanmasının, hatta İslam akaidine uyup uymadığında tereddüt yaşamasının sebebi bugüne kadar alınan geleneksel din eğitim ve öğretimidir. Bu durumda yeni nesillere verilecek eğitim-öğretimde birey bilincini öne çıkaracak radikal değişimli bir program, sadece dünya hayatımızın değil dinî düşüncemizin de hayrı-

tak hayrına işler demektir. Sahâbe ve ilk dönemlerin Müslümanları din-dünya dengesini kavradıkları, Allah'ın yeryüzü kanunlarını iyi bildikleri için sebeplere tutundular; at sırtında uzak diyarlara gidip ilahî mesajı taşıdılar, bilim ve fende ilerlediler. Sünnetullah zaten budur. Böyle olunca din-dünya ayrımı yapmak bile fazla anlamlı olmaz. Din, dünya, akıl, düşünce, bilim, bunların hepsi Allah'ın yaratması ve lütfunun eseridir. Buna göre insan, dünyanın işleyişinde sebep-sonuç ilişkisinin cari olduğunu görüp her bir davranışının sonuçlarını öngörebilecektir; insanın akıllı, iradeli, özgür ve davranışlarından sorumlu bir varlık olması bu demektir. Hal böyle olunca kendi yapmamız gereken işleri Allah'a havale edip fiillerimizin sonucunu

“

Artık insanımızın, başına gelenlerden Allah'ı sorumlu tutmaktan ve kendi yapması gerekenleri O'na havale etmekten vazgeçmesi, kör kaderciliğin ve yanlış tevekkül anlayışının tuzağına düşmemesi gerekiyor. Dinen sahih ve doğru olan budur. Bunun için de bilhassa yeni nesilleri bu yönde bilgilendirmek, eğitmek ve İslam'ın bu yöndeki mesajlarını iyi anlatmak şarttır.

na olacaktır. Dinî bilginin, ulemâ ve şeyhler karşısında bireyi yok sayıp dini sadece onların anlayabileceği, bireye düşenin ise onlara uymak olduğu telkininde bulunması bugünlerimizi hazırlayan en önemli sebeplerden biridir. Buna bir de ulemânın Allah adına konuştuğu ve her türlü sapmaya karşı dini onların koruduğu, öte yandan şeyhlerin de Allah'tan aldıkları özel yetki ve güçle donatıldığı inancı eklenince, bireyin dinden beslenen türlü otoriteler karşısında edilgen ve inisiyatifsiz bir varlık haline gelmesi artık bir 'durum'/'olgu' olmaktan çıkar, bir 'inanç' halini alır. Nitekim dinî gelenekte ve tasavvuf düşüncesinde bireyin bu durumunu/inancını

perçinleyen ve teşvik eden ciddi bir öğreti geliştirilmiş, özel terim ve kavramları olan hiyerarşik yapılar üretilmiştir.

Dünyada insanların başına gelen kötülükler Allah'ın bir cezası değil, insanın yapıp ettiklerinin sonucudur. İyilikleri Allah'ın lütfu, kötülükleri ise kendi fillerinin sonucu görmesi Müslümanın şiarı ve prensibi olmalıdır. Kur'an'da “Sana gelen iyilik Allah'tandır, başına gelen kötülük ise sendendir”³, “İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu; böylece Allah -dönüş yaptınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor.”⁴, “Bir toplum kendisindekini değiştirmedikçe Allah onlarda bulunanı değiştirmez.”⁵, “Kim zerre

3 en-Nisâ 4/79.
4 er-Rûm 30/41.
5 er-Ra'd 13/11.

*miktarı hayır yapmışsa, onu (karşılığını) görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu (karşılığını) görür*⁶ anlamında çok sayıda âyet vardır.⁷ Elbette Allah adaletlidir; kullarına haksızlık etmez, ama onlar kendilerine haksızlık ederler. Hâsılı, günümüz aydınları ve yetkilileri öncelikli olarak bireyi ezik ve pasif kılan, nesneleştiren ve onu davranışlarının sorumluluğunu üstlenmekten uzaklaştıran bir din eğitim-öğretimini ciddi şekilde sorgulamalıdır. Toplumumuzda birey bilinç ve sorumluluğunun zihinlere yerleşebilmesi için din eğitim-öğretimi verenlere büyük iş düşmektedir. Artık insanımızın, başına gelenlerden Allah'ı sorumlu tutmaktan ve kendi yapması gerekenleri O'na havale etmekten vazgeçmesi, kör kaderciliğin ve yanlış tevekkül anlayışının tuzağına düşmemesi gerekiyor. Dinen sahîh ve doğru olan budur. Bunun için de bilhassa yeni nesilleri bu yönde bilgilendirmek, eğitmek ve İslam'ın bu yöndeki mesajlarını iyi anlatmak şarttır. Hayatla, dinle ve kendimizle sağlıklı bir ilişki kurmamız buna bağlıdır.

6 ez-Zilzâl 99/7-8.

7 Bk. Âl-i İmrân 3/117; en-Nisâ 4/78; el-A'râf 7/160; el-İsrâ 17/7; eş-Şûrâ 42/30, 48; el-Ankebût 29/40.

İslam'ı Nasıl Anlıyoruz?

Ülkemizde ve İslam dünyasında din konusunda entelektüel ve derinlikli tartışmaların yapılmaya başlanması, olayların akışının bizi sürüklediği hatta mecbur bıraktığı bir ihtiyacın sonucudur. Hayat ve olaylar en büyük öğretmendir. Müslümanlar, zamanın hiç de öyle İslamcı teorisyen ve ideologların dediği yönde akmadığını, toplumun ve olayların süreklilik içinde değişerek yoluna devam ettiğini, ulemânın da gidişata adapte olmaya çalışırken gelgitler yaşadığını gördükçe, hele de yeni nesillerin din konusuna hayli farklı, biraz da tereddütle baktığını fark ettikçe, “Artık günümüzde İslam’ın ne olduğunu ve İslam’dan ne anlamamız gerektiğini tekrar konuşmalıyız” çağrısını yüksek sesle dillendirmeye başladılar. Bugün bulunduğumuz noktada din işini konuşacaksak, elbette ilk yapılması gerekenlerden birisi “İslam’ı nasıl anladığımız?” sorusunu önemsemek ve cevabını açık yüreklilikle tartışmak olmalıdır. Durum tespitinden sonraki aşama ise, insanlığa evrensel bir davetle gelen İslam’ı anlama, dinde derin kavrayış sahibi olma,⁸ hüküm ve hikmeti birlikte keşfetme yolunda adımlar atmaktır. Bir toplumda dinin ne durumda olduğunu anlamak için herhalde en iyi yol, o toplumda dinin nasıl yaşandığına, hayata ve davranışlara nasıl yansıdığına, dinin amaç ve ideallerinin yeryüzünde nasıl gerçekleştiğine bakmak olmalıdır. Ancak bu fiilî durum bir sonuçtur ve bu sonucu hazırlayan sayısız etkenler vardır. Toplumun din konusunda hâlihazır duruma getiren etkenlerin başında belki de o toplumda din hakkında konuşan ve yazanların söylemi ve insanlara dini nasıl anlattıkları gelmektedir. Sivil ve resmî, örgün ve yaygın din eğitim ve öğretim tarzımız derinde ve arkada etkili bir sebep olarak hep yer alır.

“Bugün bulunduğumuz noktada din işini konuşacaksak, elbette ilk yapılması gerekenlerden birisi “İslam’ı nasıl anladığımız?” sorusunu önemsemek ve cevabını açık yüreklilikle tartışmak olmalıdır.”

“

80’li, 90’lı yıllarda konuştuğumuz pek çok dinî-ilmî konuyu bugünün Türkiye’sinde tartışma imkânına yeterince sahip değiliz. Tartışmalara ve aykırı görüşlere tahammül kabiliyetimizde ciddi bir daralma olduğu, sıradan bir ilmî müzakereyi bile hemen bir din-iman tartışmasına dönüştürme eğiliminin hepimizi sardığını açıkça görmekteyiz.

Her ikisinin de arka planında ise dinî zihniyet, dinî düşünce tarzımız yatar ki, öteki birçok durum bununla ilgilidir. Ancak buradaki bağlantı tek yönlü bir sebep-sonuç ilişkisi değil, karşılıklı ve biraz da girift bir ilişkidir. Şöyle ki, dini anlama tarzımız bu konuda vereceğimiz eğitim-öğretimi ve din söylemini derinden etkilediği gibi, bunlar da dinî anlayışımızı ve zihniyetimizi pekiştirmektedir. Bu sebeple, İslam’ı topluma nasıl anlattığımızı, İslam adına yeni nesillere neleri öğrettiğimizi veya dini nasıl anladığımızı ele aldığımızda her bir sorunu bu girift etkileşim çerçevesinde analiz etmek, indirgemeci yaklaşımlardan kaçınmak gerekir.

Şu var ki, hangi sebebi öne alırsak

alalım, bugün dinden ne kastediyoruz, İslam’ı nasıl anlıyoruz sorularına vereceğimiz cevaplar bu çok yönlü ilişkilerin âdeta merkezinde, bütünü etkileyen bir konumda durmaktadır. Diğer bir anlatımla, bugün din konusunda yapılan açıklama, konuşma, yorum hatta vaaz ve irşatlarda zaman zaman sağduyulu ve insafli kimseleri dahi tedirgin eden bir yaklaşım, dil ve üslup öne çıkmaya başlamışsa öncelikli olarak bu durumun birincil kaynağının ilgili kimseleri yetiştirip eğiten sivil veya resmî, yaygın veya örgün din eğitim ve öğretim kurumları olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Din konusundaki zihniyetimiz ve dini nasıl anladığımız ise bu eğitim öğretimin bir açıdan sonucu gibi görünse de esasında sebebidir. Öncelikle bir durum tespiti yapma adına -herhangi bir isim ve adrese imada bulunmaksızın genel olarak söz etmek gerekirse- 80’li, 90’lı yıllarda konuştuğumuz pek çok dinî-il-

mî konuyu bugünün Türkiye'sinde tartışma imkânına yeterince sahip değiliz. Tartışmalara ve aykırı görüşlere tahammül kabiliyetimizde ciddi bir daralma olduğu, sıradan bir ilmî müzakereyi bile hemen bir din-iman tartışmasına dönüştürme eğiliminin hepimizi sardığını açıkça görmekteyiz. Halbuki geçmiş dönemlerin âlimleri bize göre çok daha hoşgörülü ve geniş ufuklu idiler. Böyle olduğu için de aralarında cereyan eden tartışmaları bütün ayrıntısıyla ve en sıra dışı (şâz) görüşleri de kitaplarına kaydederek bize intikal ettirdiler. O dönemlerden gelen devasa *cedel*, *hilâfiyât* (*ilm-i hilâf*), *münâzara* (*nazar*) literatürü bunun açık örneğidir.

“Gördüğümüz odur ki, bir kısım ulemânın din adına ürettiği ve tahrik ettiği beklentiler toplumda karşılıksız kaldıkça hayal kırıklıkları yaşanıyor; bu da dinî ilimlere, İslam'a, İslam'ın peygamberine ve geleneğe karşı yeni nesilleri daha mesafeli kılıyor.

Bugün bizim çok zengin bir ilmî mirasa sahip olmamız onların bu anlayışının eseridir. Böyle olunca, bu çağın şahitleri olan ilim insanlarımızın da bugün “İslam'ı nasıl anlıyoruz?, Farklı düşünceler ne diyor?, “Ortada bir anlama sorunu mu, anlamı anlamlandırma ve yorumlama sorunu mu var?, Yoksa bundan da öte, temelde dinle ilgili daha köklü anlayış farklılaşmaları mı yaşıyoruz?” gibi soruları elbette konuşması ve enine boyuna tartışması gerekir. Bunu öncelikle biz yapmalıyız; hem de bizim dışımızda bunları konuşan çevrelere cevap yetiştirme heyecanı ile duygularımızın bizi esir almasına fırsat vermeksizin yapmalıyız. İslam'ı anlamayı önemsememiz, zamanın akıp gitmesi ve toplumların sürekli değişiyor olması sebebiyledir. Klasik dönem âlimlerimizin tabiriyle, İslam'ın asılları olan âyet ve hadisler (nass) sınırlı/sabit, cevabını bulmamız gereken sorular ve sorunlar ise sınırsız/değişkendir. O halde İslam'ın akıp giden zamana ve değişen topluma rehberlik edebilmesi, Müslüman aydınların zihnî ve entelektüel kapasitesine bağlıdır.

Biz zamanı durduramayız ve tarihin sonunu ilan edemeyiz. İslam'ın geldiği dönemden ve klasik din literatürümüzün oluştuğu Abbâsî hilafeti döneminden bu tarafa köprünün altından çok sular aktı. Hicrî ilk birkaç yüzyılda oluşan klasik öğreti ve onu yansıtan klasik literatür Müslümanlar için tarihin sonu değil, sadece tarihsel tecrübeden bir kesittir. Ondan sonra da zaman akmaya, toplumlar değişmeye devam etti. Hiçbir zaman aslî kaynağın bilgisinin hitap ettiği, anlaşıldığı ve yaşandığı o ilk toplum tarzını tarih ve kültürüyle tekrar yaşayamayız. O günden bu yana sosyal ve kültürel kodlarda, ekonomik ve toplumsal yapıda, algı ve değerlerde, devletlerarası ilişkilerde radikal değişimler oldu. Kültür ve telakkiler birçok âmilin ürünü bir bileşkedir; onu balmumu bir heykeli yontar gibi kolayca yeniden şekillendiremeyiz. Çünkü kültür bizim kendi ellerimizle ve kararımızla ürettiğimiz bir eserimiz değil, içinde kendimizi bulduğumuz ve birçok sâiki olan bir sonuç, bir hâsıladır. Böyle olunca klasik kitapların bize dinî bir tonda aktardığı geçmiş döneme ait nass dışı bilgilere kültürün tarihi veya toplumun kültürü açısından bakmayıp da hepsini dinî bildirim gibi gördüğümüz ve gelenekteki bu bilgilerin her birini korumaya ve yaşatmaya kalktığımız vakit, aradan bu kadar zamanın geçmesi sebebiyle onun kültürel ve toplumsal zemini kalmadığı ve onu ayakta tutan destekler bulunmadığı için birçok ıstırapların, hayal kırıklıklarının yaşanması kaçınılmaz

olur. Bunu dikkate almadığımız takdirde de biz topluma yabancılaşırız, toplum da bizim dediklerimize uzak kalır. Gördüğümüz odur ki, bir kısım ulemânın din adına ürettiği ve tahrik ettiği beklentiler toplumda karşılıksız kaldıkça hayal kırıklıkları yaşanıyor; bu da dinî ilimlere, İslam'a, İslam'ın peygamberine ve geleneğe karşı yeni nesilleri daha mesafeli kılıyor. İslam ilimleriyle meşgul olanların ve din alanında topluma bir şeyler söyleyenlerin uzun yıllar süren skolastik bir din eğitiminden geçmiş olması sadece topluma değil kendilerine de zarar vermektedir. Böyle bir eğitim sonrası zihnen yaşadığı ve muhataplarına da empoze ettiği insanî ilişkiler, değerler, hayat tarzı ve öncelikler tasavvuru ile fiilen yaşanan hayatın gerçekleri arasındaki uçurumu fark eden geleneksel din sınıfının kendine ve toplumuna yabancılaşması ya da özgüven kaybına uğraması kaçınılmazdır. Ne var ki bu kesim, söylediklerinin doğruluğundan emin olduğu ve onları test etme ihtiyacı duymadığı için olmalı, toplumuna ve gerçekliklere yabancılaşmanın bir yansıması olarak hırçınlaşıyor ve sorunun kaynağı olarak zamanı ve muhataplarını suçluyor.

Bazen de zihinlerine kazınmış bilgilerle baş başa bir inziva hayatına çekiliyor ve karamsarlığa düşüyor. Çoğu zaman da söylediklerinin toplumda karşılığının zayıflamış olmasının bir avuntusu/telifisi olarak din konusunda fevkalade hamasî bir dil kullanarak retoriğe sığınıyor. Diğer bir anlatımla, fıkıhçılar başta olmak üzere din konusunda açıklama ve değerlendirme yapanlar, dini iddialı cümlelerle cihanşümül bir medeniyet projesi gibi sunarak yabancılaşmanın ve içe dönüklüğün burukluğunu bir ölçüde dengelemeye çalışıyorlar. Dinî söylemde '*âbir zaman*' ve '*kıyamet alametleri*' teması da genelde bu bağlamda devreye

“

İslam ilimleriyle meşgul olanların ve din alanında topluma bir şeyler söyleyenlerin uzun yıllar süren skolastik bir din eğitiminden geçmiş olması sadece topluma değil kendilerine de zarar vermektedir.

sokulmaktadır. Bütün bunlar ise sorunu çözmek yerine kördüğüm etmek demektir. Öte yandan, her kesimin kolayca ileri sürebildiği ‘İslam’ı en doğru ve sahib biçimde anlama’ iddiası, dini anlamada hoşgörüyü ve çok sesliliği beslemesi gerekirken, kullanılan dil ve üslup sebebiyle sadece ve sadece kamplaşmayı artırmaktadır. Bütün bu sebeplerle burada, “Günümüzde İslam’ı nasıl anlıyoruz; İslam’ı anlamada bir tıkanma varsa, bu, geniş halk kesiminin anlayışında mı yoksa dini iyi anlaması ve anlatması gereken ulemâ, müftü-vaiz, meşâyih gibi okur-yazar Müslümanlarda mı; kimin anlayışına itibar edeceğiz?” sorularını açık yüreklilikle sormak ve cevaplarını aramak durumundayız. Bunu sadece kendimiz için değil, hem Yüce Yaratan’a karşı görevimizi hem de etrafımızdaki insanlara ve gelecek nesillere karşı sorumlüğümüzü ifa adına yapmalıyız. Ancak bu soruların cevaplarına geçmeden önce bir nebze, ‘anlam ile anlama ve yorumlama’ arasındaki farka değinmek, İslam’ı anlama ve yorumlamanın ne yönden ve hangi kesimler itibariyle bir sorun teşkil ettiğini ele almak yararlı olacaktır.

Ali Bardakoğlu

İlk öğrenimini Tosya’da tamamladı. 1970 yılında İstanbul İmam Hatip Lisesini bitirdi. 1974’de İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü’nden, 1975 yılında da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu. Bir süre öğretmenlik ve stajyer hâkimliğin ardından, 1977 yılında Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünde Fıkıh asistanlığı görevine getirildi. 1982 yılında Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde “İslam Hukukunda İcare Akdi” adlı doktora tezini verdi. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde İslam Hukuku yardımcı doçentliğine atandı. 1986 yılında doçentlik aldı. Belirli bir süre Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Bölüm Başkanlığı ve Dekan Yardımcılığı görevlerini yürüttü. 1993’de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ne atandı. 1994 yılında ise İslam Hukuku Ana Bilim Dalında profesör oldu. Marmara İlahiyat Meslek Yüksek Okulu Müdür Yardımcılığı ve Dekan Yardımcılığı görevlerini yürüttü. 1991-1992 seneleri arasında İngiltere’de ve 1994 yılında da Amerika Birleşik Devletleri’nde bulundu.

Çeşitli ulusal ve uluslararası sempozyumlara müzakereci olarak katıldı. 28 Mayıs 2003 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı’na atandı. 11 Kasım 2010 tarihinde görev süresinin bitmesine kısa bir zaman kala Diyanet İşleri Başkanlığı görevinden emekliliğini istedi ve istifa etti. İngilizce ve Arapça bilmekte olup, evli ve üç çocuk babasıdır.

KURAMER

2021